

Сінельник І.П. Проблема виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи: дискурсивний огляд

Соломаха А.В. Навчання іноземної мови у початковій школі: проблеми чи перспективи?

Шелест Н.О. Технології збагачення словника молодших школярів в умовах полікультурності навчання

Малюга О.С.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

і методик їх навчання

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ІНШОМОВНИМ ЧИТАННЯМ

У статті досліджено систему оцінювання рівня володіння майбутніми вчителями початкової школи іншомовним читанням на старшому ступені навчання у вищій школі; виділені об'єкти контролю й критерії оцінювання, запропоновані види завдань для визначення рівня володіння студентами професійно орієнтованим іншомовним читанням за означеними критеріями.

Ключові слова: критерії оцінювання, об'єкти контролю, рівень володіння іншомовним читанням.

Професія вчителя початкової школи з правом викладання іноземної мови (ІМ) у початковій школі набуває особливого значення, оскільки на неї покладено не тільки навчання та виховання підростаючого покоління, а також закладення основи для подальшого професійно орієнтованого володіння ІМ.

З огляду на вищесказане, вчителю початкової школи необхідно постійно збагачувати свої знання та запозичувати професійний досвід у закордонних колег. Отже, особливо важливим стає розвиток у майбутніх учителів початкової

школи навичок і вмінь професійно орієнтованого читання (ПОЧ) як рецептивного виду мовленнєвої діяльності. Втім, недостатньо лише сформувати у студентів навички та вміння ПОЧ іншомовних текстів, необхідно також визначити рівень володіння ними відповідними навичками й уміннями. Для цього має бути чітко визначена система оцінювання рівня володіння іншомовним читанням на відповідному етапі навчання ІМ.

Питання оцінювання рівня володіння іншомовним читанням висвітлено в роботах методистів, які включають як фундаментальні праці [5; 6], так і велику кількість дисертаційних досліджень [1; 3; 4; 7; 8]. Втім, на жаль, система оцінювання рівня володіння іншомовним читанням майбутніми вчителями початкової школи (МВПШ) з правом викладання ІМ все ще залишається недостатньо дослідженою, оскільки у вищезгаданих працях не враховано специфіки підготовки МВПШ з ІМ. Таким чином, **метою** цієї статті є визначення й обґрунтування системи оцінювання рівня володіння МВПШ іншомовним читанням на старшому ступені навчання у вищій школі з урахуванням специфіки підготовки спеціалістів і магістрів з ІМ.

Для досягнення поставленої мети необхідно, перш за все, встановити об'єкти контролю ПОЧ. У процесі визначення таких об'єктів вважаємо за доцільне звернутись до аналізу досліджень, в яких частково або повністю розкривається проблема контролю у навчанні іншомовного читання. Низка методистів вважають, що показниками рівня володіння іншомовним читанням є швидкість та розуміння прочитаного [5; 6; 8]. На нашу думку, швидкість читання не є принциповим показником рівня володіння ПОЧ на старшому ступені навчання, оскільки вона має бути сформована на початковому ступені навчання ІМ (для бакалаврів). Необхідно також урахувати той факт, що на етапі підготовки спеціалістів та магістрів з ІМ на перше місце виноситься креативність та вміння проводити критичний аналіз інформації з позиції власних фонових знань. А відтак, враховуючи вищесказане, ми не вважаємо за необхідне включати швидкість читання до об'єктів контролю рівня володіння ПОЧ.

Розуміння виділяється методистами як важливий об'єкт контролю володіння іншомовним читанням [4; 5; 6; 7]. Так, С.К. Фоломкіна виділяє основні характеристики розуміння, до яких належать повнота, точність та глибина [6]. Ступінь повноти розуміння відображає кількісну міру інформації, вилученої читачем із тексту. Точність розуміння характеризує якісну сторону сприймання інформації тексту читачем. Глибина розуміння проявляється в інтерпретації вилученої інформації [6, с.13]. На думку М.О. Мосіної важливими є всі три характеристики розуміння, що мають підлягати контролю [4], оскільки автор оцінює їх з позиції читання-діалогу.

Беззаперечним виступає той факт, що до об'єктів контролю необхідно віднести ступінь повноти розуміння студентом іншомовного тексту в залежності від мети, яку він ставить перед собою, а також точність розуміння, оскільки неадаптовані фахові тексти презентують конкретні предметні дані. Точність, на нашу думку, є необхідним критерієм оцінки прочитаного, оскільки висока точність розуміння знижує вірогідність помилковості студентів при читанні тексту. Щодо глибини розуміння, то ми не вважаємо за необхідне виділяти цю характеристику обов'язковим об'єктом контролю, оскільки студент обробляє предметну інформацію з позиції власних фахових знань, яких вже має бути достатньо для належної її оцінки, інтерпретації та висновків. Отже, на наш погляд, необхідними критеріями оцінки рівня володіння МВПШ ПОЧ мають бути повнота і точність розуміння тексту.

Разом із точкою зору методистів, які пропонують перевіряти розуміння тексту, інші дотримуються точки зору відносно того, що рівень володіння іншомовним читанням визначається рівнем сформованості вмінь, які є необхідними для читання тексту певного жанру [1; 3]. Так, С.Л. Мерцалова виділяє групи вмінь, що є необхідними для власного дослідження, а об'єктами контролю, в свою чергу, виступають ці вміння [3]. Вищезгадане є логічним, оскільки розуміння тексту забезпечується належним рівнем сформованості навичок та вмінь ПОЧ. С.К. Фоломкіна виділяє два підходи до отримання даних, на підставі яких виводиться судження про стан уміння іншомовного читання [6]. Перший підхід включає гнучкість і передбачає перевірку розуміння конкретних текстів, на основі якої виводиться оцінка вміння читати. При другому підході виділяються окремі аспекти/компоненти читання, що виступають об'єктами контролю. Висновок про вміння читати базується на сумарній оцінці володіння цими компонентами. Таким чином, розуміння тексту може бути перевірено шляхом контролю сформованості у студентів навичок та вмінь ПОЧ. Враховуючи вищесказане, вважаємо за доцільне віднести до об'єктів контролю рівня володіння МВПШ ПОЧ мовленнєві навички та компенсаційні вміння, що забезпечують точність розуміння тексту та вміння, що забезпечують повноту розуміння тексту. Ми поділяємо точку зору С.К. Фоломкіної відносно того, що рівень сформованості навичок та вмінь ПОЧ доцільно перевіряти за допомогою належним чином укладених тестів [6], оскільки тести дозволяють перевірити велику кількість об'єктів контролю, зекономити час, ставлять в однакові умови всіх студентів.

У процесі створення тестових завдань ми робили оперття на вже існуючі тести для визначення рівня володіння іншомовним читанням, оскільки комплексну перевірку рівня володіння ПОЧ доцільно здійснювати за допомогою спеціально розроблених тестів. На сьогодні існує низка спеціально

розроблених тестів, за допомогою яких можна точно встановити рівень володіння іншомовним читанням. До таких належать тести для складання Кембриджських екзаменів «UCLES Main Suit», оскільки вони розроблені з урахуванням рівнів володіння ІМ, встановлених комітетом з питань освіти та культурного співробітництва Ради Європи [10].

У попередньо проведених нами дослідженнях було визначено, що початковий рівень володіння ПОЧ у курсі навчання ІМ спеціаліста та магістра повинен відповідати рівню B2 (Незалежний користувач) [2]. Цьому рівню відповідають тести ВЕС 2 (Vantage) [9] та FCE [11]. Нами було проаналізовано структуру цих двох тестів. Аналіз тесту FCE [11] показує, що його завдання переважно спрямовані на перевірку рівня сформованості вмій читання, які забезпечують повноту розуміння. Втім, тест не містить завдань для контролю рівня сформованості мовленнєвих навичок читання, що зумовлює недостатню перевірку точності розуміння тексту. Зважаючи на важливість перевірки точності розуміння студентами наукового тексту, тест FCE не може повністю визначити рівень володіння МВПШ ПОЧ. Проаналізувавши тест ВЕС 2 [9], ми дійшли висновку, що він є найбільш відповідним для встановлення рівня володіння студентами ПОЧ, оскільки поруч із завданнями, спрямованими на перевірку повноти розуміння тексту, тест містить такі, що дозволять перевірити точність розуміння.

Розглянемо структуру тесту ВЕС 2 докладніше. Тест складається з п'яти частин, кожна з яких є завданням [9]. Перше завдання спрямоване на вибір тексту, що відповідає окремому реченню. Друге завдання передбачає заповнення наявних у кожному абзаці прогалін реченнями, що пропонуються. Третє – включає вибір відповіді на запитання по кожному абзацу тексту. Четверте завдання полягає у виборі одного з чотирьох варіантів слів для заповнення прогалін лексичними одиницями у тексті. П'яте завдання спрямоване на знаходження мовної або смислової помилки в рядку тексту [9]. Детальний розгляд структури тесту ВЕС 2 надає нам можливість зробити висновок про те, що перше, друге і третє завдання фактично забезпечують контроль повноти розуміння студентами фахового тексту. Четверте та п'яте завдання спрямовані на перевірку рівня сформованості мовленнєвих навичок ПОЧ. Ці завдання допомагають здійснити контроль точності розуміння МВПШ фахового тексту.

Розгляд завдання тесту у співвіднесенні з вимогами до рівня володіння іншомовним читанням, що передбачені рівнем B2, попередньо визначеними видами читання та уміннями ПОЧ, що є необхідними студенту старшого етапу для розуміння фахового тексту [2], дають нам можливість виділити критерії оцінювання розуміння прочитаного. Так, перше завдання дозволяє перевірити

рівень володіння пошуково-переглядовим читанням, що включає такі вміння: переглядати текст з тим, щоб отримати загальну уяву про його зміст, здійснювати пошук та виділяти з тексту потрібну інформацію, прогнозувати зміст за його назвою.

Друге завдання надає можливість перевірити рівень володіння вивчаючим читанням, що включає такі вміння: встановлювати смислові зв'язки між реченнями і об'єднувати їх у смислові частини, максимально повно і точно вилучати з іншомовного тексту інформацію, що утримується в ньому, співвідносити окремі смислові частини тексту, прогнозувати зміст тексту за його назвою, використовувати наявні фонові знання для розуміння тексту.

Третє завдання спрямоване на контроль рівня володіння ознайомлюючим читанням, що передбачає перевірку сформованості таких умінь: прогнозувати зміст тексту за його назвою, сприймати речення/абзац як смислове ціле і визначати головне та другорядне в ньому, узагальнювати інформацію, отриману з тексту, використовувати наявні фонові знання для розуміння тексту, ігнорувати слова, що не потрібні для загального розуміння тексту, швидко читати текст для загального ознайомлення з інформацією, що утримується в ньому.

Четверте та п'яте завдання спрямовані на контроль рівня сформованості мовленнєвих навичок ПОЧ. Перевірка рівня сформованості мовленнєвих навичок ПОЧ є необхідною, оскільки вони забезпечують точність розуміння, що є важливим для читання МВПШ фахового тексту. Четверте завдання дозволяє перевірити сформованість лексичних навичок ПОЧ, а саме: співвідносити значення слова з контекстом речення, прогнозувати вживання слів, здогадуватись про значення слова за граматичним та/або синтаксичним ключами. П'яте завдання спрямоване на перевірку сформованості граматичних навичок читання, до яких належать такі: встановлювати смислові зв'язки між словами, прогнозувати вживання синтаксичних структур.

Отже, ми можемо зробити висновок про те, що тест дозволяє перевірити переважну кількість виділених нами умінь, які, в свою чергу, об'єднуються у групи, що складають об'єкти контролю володіння МВПШ ПОЧ. Кожне окреме завдання тесту є відповідним критерієм оцінки володіння студентами ПОЧ. Проведемо уточнення п'яти критеріїв оцінки володіння МВПШ ПОЧ. Перші три критерії спрямовані на перевірку повноти розуміння тексту, і включають контроль сформованості мовленнєвих умінь читання, а саме: контроль рівня володіння пошуково-переглядовим читанням, рівня володіння вивчаючим читанням, рівня володіння ознайомлюючим читанням. Два останні критерії дозволяють перевірити точність розуміння тексту і включають контроль

сформованості мовленнєвих навичок читання, а саме: сформованості лексичних навичок і сформованості граматичних навичок читання.

Необхідно також врахувати той факт, що для контролю початкового та підсумкового рівнів володіння МВПШ ПОЧ на старшому ступені варто використовувати професійно-орієнтовані тексти, що передбачені програмою. Такі тексти мають відбиратись з відповідних підручників та автентичних джерел, виходячи з професійного предметного змісту фахових дисциплін, який наведено в освітньо-професійних програмах підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра за відповідною спеціальністю.

З огляду на вищесказане, перспективою подальших досліджень є вивчення професійних інформаційних потреб студентів старшого етапу у вищому навчальному закладі – МВПШ, дослідження жанрових та мовних особливостей фахових англomовних текстів різноманітної тематики та укладання методичних рекомендацій щодо перевірки рівня володіння іншомовним читанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушнар'ова Т.І. Тестовий контроль рівня володіння майбутніми ветеринарними лікарями вміннями читати англійські тексти за фахом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Іванівна Кушнар'ова. – К., 2006. – 348 с.

2. Малюга О.С. Експериментальна перевірка методики навчання професійно орієнтованого читання наукових англomовних текстів магістрантів аграрних спеціальностей / О.С. Малюга // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – 2005. – Вип. 9. – С. 61-71. – (Серія Педагогіка та психологія)

3. Мерцалова С.Л. Методика обучения чтению аутентичных текстов по специальности «Технология продуктов общественного питания» (на материале англ. яз.): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Светлана Леонидовна Мерцалова. – Орел, 2000. – 203 с.

4. Мосина М.А. Обучение профессионально-ориентированному информативному чтению-диалогу англоязычных научно-методических текстов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Маргарита Александровна Мосина. – Пермь, 2001. – 229 с.

5. Серова Т.С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному чтению в вузе / Т.С. Серова. – Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1988. – 227с.

6. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – М. : Высшая школа, 1987. – 207с.

7. Шаповалова Т.Р. Методика тестирования уровня обученности учащихся иноязычному чтению и письму в условиях дистанционного обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Татьяна Романовна Шаповалова. – М., 2002. – 211 с.

8. Шевченко С.І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Світлана Іванівна Шевченко. – К., 2004. – 343 с.

9. BEC : Business English Certificate : Vantage : Practice Tests : Four tests for the Cambridge Business English Certificate. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 104 p.

10. Common European Framework of Reference For Languages : Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 260 p.

11. First Certificate in English : handbook for teachers. – Cambridge : University of Cambridge ESOL Examinations, 2005. – 60 p.

Малюга А.С. Оценивание уровня владения будущими учителями начальной школы иноязычным чтением

В статье исследована система оценивания уровня владения будущими учителями начальной школы иноязычным чтением на старшем этапе обучения в высшей школе; выделены объекты контроля и критерии оценивания, предложены виды заданий для определения уровня владения студентами профессионально ориентированным иноязычным чтением по выделенным критериям.

Ключевые слова: критерии оценивания, объекты контроля, уровень владения иноязычным чтением.

Malyuga O. Assessing the ability of future primary school teachers to read foreign texts

Assessing the ability of future primary school teachers to read foreign texts at the senior stage of higher schools has been investigated in the article; objects of control and criteria of assessment have been singled out and some patterns of tasks have been offered to determine students' ability to read profession oriented foreign texts.

Key words: criteria of assessment, objects of control, ability to read foreign texts.